

ZAPROSZENIE
NA WYSTAWĘ RZEŹBY
JÁNOSA NÉMETHA
„SZTUKA OGNIEM TRAWIONA”

WYSTAWA CZYNNA
OD 2 DO 26 MARCA 2006 ROKU
Wernisaż odbędzie się w Świetlicy
Wyspiańskiego Palacu Sztuki
2 marca 2006 r. (czwartek)
o godzinie 17⁴⁵

Ferenc e. Győző

„TŰZZEL TÁPLÁLT MŰVÉSZET”

Beszélgetés a Krosnában, Krakkóban járt Németh János keramikusművésszel

„Németh János kiállítása a Krosnói Kézműves Múzeumban első alkalom a művész lengyelországi bemutatkozására. A kerámiaművész alkotó munkásságának 50. évfordulóját ünnepelve nehéz elképzelni, hogy a fél évszázad folyamán Európa több országában, Amerikában, Ausztráliában is bemutatkozott munkáival, és csak most találkozik először a lengyel közönséggel.” – írta az említett, *Sztuka ogniem trawiona* (Tűzzel táplált művészet) című kiállításra megjelent, igényes kiállítás katalógusban Ewa Manykowszka, a múzeum igazgatója, aki Piotr Przytocky polgármesterrel együtt nyitotta meg a zalaegerszegi alkotó tárlatát, dr. Gyimesi Endre társaságában tavaly augusztusban.

- Kapcsolatom a lengyelekkel már egészen kicsi gyermekkoromban kezdődött, ahogyan erről a *Gyökerek* című könyvemben írtam is. – kezdi a kiállításról szóló beszélgetést a kezdeteknél páterdombi műtermében a Munkácsy, SZOT-és Borsos Miklós díjas Érdemes Művész. – Magyarország és így Zalaegerszeg, meg Zalaszentgrót is befogadta a lengyel menekültek ezreit, a német lerohanást követően, a második világháború kezdetekor. Emlékszem, ott mentek el a házuk és műhelyük előtt az akkori Apponyi ut-

cában, a mai Mártírok útján, s én azonnal beálltam közéjük, s igyekeztem még az éneküket is követni. A köpenyük alá bújtattak, mígnem vissza kellett szaladnom haza. Ezért a kötődésért is örömmel vettem a meghívást a most már ötödik éve testvérvárosunkba, Krosnába. Megelőzőleg egyébként már lengyel művészekkel is sokoldalú kapcsolatunk alakult ki, de nem a hazájukban, hanem a balti államokban megrendezett nemzetközi kiállítások révén. Akkor csak átutaztam az országon, főképpen Zakopánén, így aztán e történelmi városokat nem annyira ismertem. Azért beszélek városokról, mert a 2005. augusztus 20-án megnyílt krosnói követte az idén március 2-től 26-ig nyitva tartó krakkói bemutatkozásom a Művészetek Palotájában.

Erről a kiállításról „Cséby Géza mutatta be a magyar művészt” című tudósításában számolt be a helyi lap, emlékeztetve az említett évfordulós, krosnói kiállításra, s arra, hogy valamennyi földrészen megtalálhatók Németh János munkái. De talán térjünk egy kissé vissza ahhoz, hogyan ajánlotta a kiállítás megtekintését a testvérváros közönségének a páterdombi műtermében is járt Ewa Manykowszka. Így jellemzi Németh János munkáit és őt magát:

„Az eredeti népi és az európai kulturális hagyományokhoz fűződő eszmei kapcsolat létrehozott egy művészt, aki nehezen sorolható be az ismert művészeti kategóriákba, nehezen rendelhető hozzá bármelyik modern stílusirányzathoz. Kivételes művész. Kifinomult népművészet – ez az első benyomása azoknak, akik látták a *Madonna félholdon*, a *Megfeszített Krisztus* (lengyelül a *Szenvedő Krisztus*), a *Menekülés Egyiptomba* című műveit. A *Kakas*, az *Oroszlán*, az *Akrobata nő*, a *Trójai ló* megtekintése némi megdöbbenést, igazi csodálatot vált ki, hogy a keramikus milyen mesterien kapcsolja össze a népi ha-

A krakkói kiállítás megnyitóján balról:
Zbigniew Kazimierz Witeh, Németh János, Cséby Géza, dr. Kostyál László

gyományt a visszafogottsággal, megalkotva a rá jellemző 'modern' stílust. Németh János munkáiban az esztétikai tudáson túlmenően megjelenik az egyiptomi és a görög művészet, a középkori hősköltemények, a barokkos jelképek és föllelhető a chagalli képzelőerő is. Ez a furcsa egyveleg különös érzést vált ki, frissességet és egyszerűséget sugároz. Ez annak a nyilvánvaló eredménye, hogy Németh János kötődik a hagyományos magyar népművészethez, az ábrázolt motívumokban a mitológiai, a népmesei és a vallási elemek az egyszerű emberek köznapi, tárgyias ábrázolásával keverednek. Időnként az az érzésünk, hogy a művész fényképként használja a kerámiát. Mintha csak egy XX. század eleji vándor műhelyéből származna az Ádám és Éva című alkotás... Találkozásom Németh János művészetével első zalaegerszegi látogatásomon kezdődött. Az első benyomásom: milyen magyaros... később: egy kicsit egzotikus, aztán: inkább békebeli.... Kerámiái olyanok, mint a magyar bor: kiváló, annak ellenére, hogy nem olyan divatos... egyszerűen tökéletes, mint az Egri bikavér, a nemes Tokaji, a Juhfark, a Szürkebarát...".

Azért idéztem bőségesebben, mert sok hazai és külföldi műkritikát ismerünk (nem egyet folyóiratunk is közölt), ám lengyel méltatással, még ha érintőlegessel is, most találkoztunk először. Van hát mire emlékeznie a művésznek.

- Természetesen örömmel vettem a tavalyi meghívást, ezt a másodikat már megtiszteltetésnek, egyfajta értékelésnek is tekintem. Érdeklődéssel vártam az első találkozásokat a krosnói, testvérvárosi és a másik testvéri, a krak-

kói közönséggel. Korábbi kapcsolatokról, a gyerekkori élményről már szoltam. A második találkozásom már szakmai volt: a vilniuszi nemzetközi szimpozionon jöttem össze egy gdanszki művésszel, Edward Romuscscakkal, akivel nem csak egy műterembe kerültem, de azonos szállodai szobában laktunk. Szinte testvérként váltunk el, de ezt éreztem az észteknél, sőt a letteknél is. A harmadik találkozásom az Iparművészeti Főiskolán zajlott le. Ugyanis fölkeríttek, hogy legyek elbírálója egy lengyel fiú, Richard Jankowski diplomamunkájának. Hamarosan hozánk, a mi városunkba költözött, ide nősült, a Zalakerámia tervezője lett, s ma is itt él. Tudniillik kályhák, kandallók tervezése volt a diplomamunkája, amelyet itt, a cégnél készített el, ahol magam is dolgoztam... Tegyem ehhez hozzá, hogy a Báthori István utcában lakom? No de inkább a krosnói és krakkói élményeimről szolt a kérdés, arról is fogok beszélni, de érdekesnek tartottam, hogy összefoglaljam lengyel kapcsolataimat, még magamnak is.

- A már idézett katalógusból kiderül, hogy a kiállítás teljes áttekintést adott eddigi munkásságról.

- Közel ötven nagy munkát vittem a múzeum erre a célra kiürített termeibe. Örömmre, nagy számú közönség tisztelt meg érdeklődésével, s mondhatom, teljes sikert arattam az imént elmesélt lengyel kapcsolataim történetével. Ott ugyanis - nálunk is meghonosítható - szokás dívik: a hivatalos megnyitó után a kiállító művész is elmondja gondolatait. Gyanítom, hogy valamit már tud-

Zaproszenie Meghívó

Sztuka ogniem trawiona
Tűzzel táplálkozó művészet

hattak erről, talán az Ewa révén, mert a cukrászatáról is nevezetes Krosnában a 90 egynéhány éves mester vezérlésével nem csak megjelentek az „édes” emberek, de megleptek egy virágokkal földiszített tortával, amelyet gyorsan föl is szeltem. Így jószerint tortával koccintottunk – igaz, mással is. Azóta sikerült őket összehoznom a többszörös Oscar-díjas egri Kopcsik Lajos cukrászmesterrel.

- Volt valami különlegessége annak a művészi tortának?

- Igen. A nemzeti, a lengyel népi hagyományok jegyében készült. Egyébként másutt is találkoztam ezzel a törekvéssel. Például bármerre autóztunk, mindenütt a hagyományos lengyel építkezéssel találkoztunk, nem utánoztak semmit, például – mint nálunk – a bajor házakat. Mindenütt csakis lengyel feliratos kirakatokat láttam, egy szó angol, nem sok, de annyit sem. Mégis szépen virágzik a lengyel idegenforgalom.

- Zalaegerszegen sem tolauskodik egymás elé a boltajtókban a sok angol vagy jenki, mégis lassan több az angol szöveg, mint a magyar.

- Nos, Krakkóban ilyenekkel nem találkoztam. Vagy a Krosná közelében kialakított élő falumúzeum képesíti el az oda ellátogatót. A hegyoldalba, természetes körülmények közé építettek föl lakóházakat, malmokat, templomot, kilométereket gyalogolva járja be az ember a lengyel múltat. Tapasztaltam, mennyire fontos nekik a nemzettudatuk. Akár el is tanulhatnánk tőlük, hogy nem kell mindentől hasra esnünk, ami nem hazai. Ugyancsak érdekesek a múzeumok. A történeti múzeumban a lengyelek mellett ott láthattuk a magyar tábornokokat is a szabadságharc idejéből. A lámpamúzeumban magyar lámpákat csodálhattunk meg. Krosnában külön kultusza van a magyar, főként a tokaji bornak. Hiszen a város fő kereskedelmi útvonal mentén fekszik, s már Rákóczi idejében erre szállították a magyar bort. A magyar napok keretében a krosnói óváros főtéren rendezték meg a magyar, főként a

tokaji és az egri borok kóstolóját, amelyen maguk a polgármesterek voltak a kínálók. Balassi Bálintunk nem is egszer fordult meg Krosnában, s erre is emlékeztek.

- Pár éve, kétnyelvű Balassi-kötet jelent meg, krosnói kiadásban.

- Irodalmunk iránti figyelmük is mutatja, milyen nagyra tartják a magyar kapcsolatot. Ezt fejtették ki a krakkói tárlat megnyitóján is, amelyet a legszebb kiállítóhelyen rendeztek meg, olyanban, mint Pesten a Mücsarnok. Itt Zbigniew Kazimierz Witek polgármester nyitotta meg a kiállításomat, és Ewa Sadowska mondott szakmai tárlatvezetést. A rádió, a tévé is bőségesen foglalkozott a kiállítással a helyi lapokon kívül. Az én munkáimotai kívül láthatta a közönség II. János Pál pápa, az egykori krakkói érsek emlékkiállítását, sőt, Renata Bonczar neves festőművész alkotásait is. Minthogy a szakmai megítélés szerint is jól illettek az én szakrális munkáim a pápai kiállítási darabokhoz, egy hónappal meghosszabbították az amúgy is majdnem egy hónapos tárlatot. Örömmel mondhatom, hogy meghozta gyümölcsét a megnyitón is megjelent magyar konzulátus odaadó segítségével. Ha már a közreműködőknél tartok, köszönettel említem meg a remek műfordító, a keszthelyi Cséby Géza tolmácsolását és a múzeumigazgató-helyettes, dr. Kostyál László szakmai elemző írását a katalógusban. Azzal is elégedett vagyok, hogy lehetőségem adódott a remek fényviszonyokat kihasználni, miután jómagam is részt vettem a kiállításom megrendezésében. Nem hagyom ki azt sem, hogy kifogástalan volt az elhelyezésünk, egyáltalán az egész vendéglátásunknak megadták a módját. Mielőtt befejezném a mondandómat, fontosnak tartom, hogy az olvasók is tudjanak róla: a kiállításom megnyitóján megjelentek a még élők, vagy a már elhunytak leszármazottai, mármint azoké, akik a háború alatt Balatonbogláron találtak menedékre. Aki teheti, évente elzarándokol Boglára, hogy ott emlékezzen azokra a hónapokra. Magukat, az erre a célra megalakult Lengyel-Magyar Baráti Társaság tagjait így is hívják: boglárca, azaz bogláriak. Egyikük, Danuta Jakubiec írt is a kiállításom kapcsán az életutamról a magyarországi lengyelek havonta megjelenő, kétnyelvű folyóiratában is. Az pedig köztudomású, hogy a krakkói Jagelló Egyetemen évszázadok óta mindig is tanultak – ahogyan ma is – magyar diákok., és Hedvig királynék előtt is milliók tisztelegtek már a Wawelen lévő templomban. Talán nem túlzás, ha azt mondom, kellemes érzés, hogy Tűzzel táplált művészet című kiállításaimmal gyarapíthattam a magyar-lengyel baráti kapcsolatokat.” – fejezte be a beszélgetést Németh János keramikus iparművész.

Találó cím, kifejezi a lényegét átvitt értelemben is: az alkotói tüzet, amely a kiegészített anyagban testesül meg.